

OLGA PERIĆ
Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu

OPSADA ZADRA (1345-46) U DVIJE LATINSKE VERZIJE ZADARSKOJ I VENECIJANSKOJ

Abstract: Uspoređuju se dva latinska teksta o istoj epizodi iz povijesti Zadra. Analizira se iskaz i subjektivnost-objektivnost obaju anonimnih autora. Na osnovi narativnih elemenata i pojedinih stilskih i jezičnih osobitosti utvrđuju se razlike, te kako se i koliko oba teksta mogu smatrati srednjovjekovnim kronikama.

1. Uvod

Povijest Zadra, kao značajne kulturne, ekonomske i političke točke na istočnoj obali Jadrana, ispunjena je ratovanjima i sukobima s Venecijom. Najteži je poraz bio 1202. kad je Enrico Dandolo s križarima osvojio i razorio grad.

U XIV st. tragična je za grad i njegove stanovnike bila opsada koja je uslijedila nakon što su se Zadranj priklonili ugarskom kralju Ludoviku Anžuvinskom u želji da budu bio hrvatskog teritorija. Kralj je došao do Zadra s velikom vojskom, nije uspio pobijediti i povukao se ostavivši Zadranj u opsjednutom gradu. Stanovnici su se junački borili ali ih je na kraju nestašica i glad shrvala i morali su se ponovno predati u vlast Veneciji.

Ta je epizoda iz povijesti Zadra ostala zabilježena u tekstovima dvaju anonimnih autora, dakako, na suprotnim stranama, što pokazuje koliko je taj ratni uspjeh bio važan za Veneciju, ali i koliko je ostao u sjećanju Zadranj¹. Gledano u širem kontekstu, bila je to borba za prevlast na Mediteranu, a Venecija je tada svakako bila najjača vojna i ekonomska sila.

Postoje, dakle, dva teksta:

1. *editio princeps* pod naslovom *Obsidionis Iadrensis libri duo* u Ioannes Lucius, '*De regno Dalmatiae et Chroatiae*', Amstelodami

¹ Važnost za Veneciju potvrđuje velika slika Tinorettova *Bataglia di Zara* u Duždevoj palači u *Salla dello scrutinio* koju je radio od 1582. do 1587. godine.

1666, 387-422. Isti je tekst objavljen u izdanju J. G. Schwandtner 'Scriptores rerum Hungaricarum, Dalmaticarum, Croaticarum et Sclavonicarum', Lipsiae 1747, vol. III, 665-723, kao *Scriptoris anonymi libri duo obsidionis Iadrensis de anno Domini MCCCXLV*. Veljko Gortan objavio je odlomke s paralelnim prijevodom u 'Hrvatskim latinistima', sv. I. Zagreb 1969, 85-105. Rukopisna tradicija ovog teksta poznaje dva rukopisa: stariji iz XVI. st. (1532.) u Arhivu HAZU i njegov prijepis iz XVII. st. u Vatikanskoj biblioteci.

2. Neobjavljeni latinski tekst, t.zv. *Cronica Iadratina*, tiskan je u talijanskom prijevodu Jacopa Morellija pod naslovom *Istoria dell'assedio e della ricupera di Zara fatta da'Veneziani nell'anno MCCCXLVI. scritta da autore contemporaneo* u 'Monumenti Veneziani di varia letteratura', Venezia 1796. Latinski rukopis iz XV. st. nalazi se u Marciani, a u Zagrebu, u Arhivu HAZU čuva se prijepis iz XIX. st.

O autorstvu zadarskog teksta dosta se raspravljalo², pretpostavljalo se da ga je napisao tadašnji nadbiskup Nikola Matafari, pado-vanski đak, koji se smatrao jednim od najobrazovanijih ljudi u tadašnjem Zadru i koji je bio uključen u sve političke događaje. Međutim, usporedbom njegovih drugih djela na osnovi jezičnih i sadržajnih elemenata može se zaključiti da za tu pretpostavku ne postoje sigurni dokazi³.

O autorstvu venecijanskoga teksta nema podataka. Marino Sanudi, kao prvi vlasnik rukopisa, a pogotovo Jacopo Morelli, kao bibliotekar u Marciani i prevoditelj, vjerojatno bi bili naveli autora - da su ga mogli utvrditi.

Cilj je ovoga rada:

1. - odrediti kojem književnom žanru pripadaju tekstovi;
2. - usporediti njihovu strukturu, tj. kako opisuju i raspoređuju isti sadržaj;
3. - potražiti dokaze o objektivnom ili subjektivnom pristupu;
4. - pokušati uočiti nekoliko jezičnih i stilskih razlika.

² Rački, F. 'Dva ljetopisa o obsjednuću grada Zadra god. 1345-46' *Književnik*, I. Zagreb 1864, 560; Klaić, N.-Petriccioli, I. *Zadar u srednjem vijeku*, Zagreb, 1976. 337-344; Gortan, V. 'Obsidio Iadrensis (Opsada Zadra)' *Umjetnost riječi*, XIV, 1-2. Zagreb 1970. 101-106; Budak, N. 'Obsidio Iadrensis kao povijesno i književno djelo naše predrenesanse', *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio društvenih znanosti*, 1983/1984. Zadar 1984. 353-358.

³ Perić O., 'O autorstvu djela Obsidio Iadrensis' *Sedamnaest stoljeća Zadar-ske crkve* (Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog 2004.) – u tisku.

2. Kojoj književnoj vrsti pripadaju ovi tekstovi?

Pisati historiografsko djelo znači opisati neke stvarne događaje koji su bili važni za određenu društvenu sredinu. U antici postojali su razni oblici takvih djela: *annales*, *historia*, *res gestae*. Ciceron je kao osnovu historiografskog djela naveo «*veritas*» (Or. 2. 35). Za Izidora Seviljskog (1.44.5) to su «*res verae*». U srednjem vijeku mijenja se pojam i oblik historiografskih tekstova. Najčešće nose naslove *chronicon*, *cronica*, *historia*. Ponekad se postavlja pitanje, da li su sve tzv. kronike doista književna djela ili im je karakter ipak samo dokumentaran.

Ciljem srednjovjekovnih povijesnih djela, uslijed snažnog utjecaja Svetoga pisma i kršćanskih tekstova, postaje imperativ da se pouči primjerom (*exemplum*) bilo pozitivnim bilo negativnim. Stoga prikaz bitke ili opsade ili sukoba u gradu mora sugestivno djelovati na čitatelja, mora ga poučiti.

Naša dva teksta u prologu potvrđuju srednjovjekovni pojam historiografskog postupka. Venecijanski započinje riječima:

Decet acta strenua in cronicis hystoriographo sermone recondere non solum ut praeteritorum habeatur memoria sed etiam ut magnifica virtus in moderno principe digne laudata exemplum prebeat probitatis ad posteros reddanturque subditi per aliena pericula cautiores ut sciant in fidelitate perpetua suis dominis obedire. Nam ut inquit phylosophus Z^o Ethicorum: Opus morale suscipimus non contemplationis gratia neque ut sciamus sed ut boni fiamus.

Zadarski se autor obraća osobi koja je od njega zatražila da opiše netom prošle događaje i ističe da se toga posla prihvaća iz dvaju razloga: prvo da prikaže uzroke koji su doveli do poraza – a to je nesloga među stanovnicima Zadra (jedni su bili pristaše kralja, a drugi Venecije), i drugo da se ne zaboravi okrutnost Venecije koja je uslijedila nakon predaje:

Victorie populi Iadre. Ex nobili ortus progenie, praemisso nomine mittentis salutem illam quam intulit Iacob. Motu bino coactus praesens sarcosmos meo indice paginans praesenti stilo disposui propalare. Primo, quia captato nomine vestrae benevolentiae rogatu, quo sincero vestro scripto crebrius auxistis flagitandum, ut motoris casus et condecens memoratae nostrae patriae discordiasque habitas inter aemulos, seriatim vobis segnitiem festinarem legare. Secundo ne tam horrendus excessus, per Venetos exactus, in prolixitate defuat temporis, sed ut posteris eorum crudelitas reminiscentiae commendetur, curavi actus, militiam agonesque partium per capitula sigillatim et distincte in his scriptis pertractare.

Dakle, cilj je ovih dviju srednjovjekovnih kronika – poučiti i podsjetiti primjerom. Pobjednik, naravno, slavi vladara, jer je zahvaljujući njegovoj vrlini došlo do uspjeha i time se podanici upozoravaju da ostanu pokorni; a pobijeđeni ukazuju na uzroke poraza koji se ne bi smjeli ponoviti i na teške posljedice.

3. Struktura tekstova

Mletački je tekst zaokružena cjelina, bez podjele na poglavlja⁴. Pisac je prvenstveno ratni izvjestitelj i zbog toga je težište na svim detaljima vezanima za tijek sukoba: pripreme, opremanje i naoružavanje brodova, izgradnja utvrda sa svim najsitnijim tehničkim detaljima. Dobra organizacija, raspored odgovornosti točno je naveden uz uspjehe i neuspjehe, bilo da se to odnosi na zapovjednike kopnene vojske i mornarice ili na graditelje ratnih postrojenja i sprava. U tome ima ovaj tekst dokumentarni karakter.

No, da to nije puko izvješće, pokazuju rijetki citati iz Biblije. Navedene su i Kasiodorove riječi: *Fortitudo est considerata periculorum susceptio et laborum firma perpessio* (De anima, 5), te nekoliko Vegecijevih. Rijetko se obraća čitaocu. Malo je upravnog govora koji prekida naraciju, samo je jedan govor kojim vrhovno zapovjedništvo (*collegium*) hrabri svoje ljude (*gentem suam*) i završava riječima: *Non est opus verbis cum simus ad facta parati*.

Zadarski tekst je obimniji, raspoređen je u dvije knjige, ukupno 54 poglavlja s opširnim i detaljnim naslovima. U tekstu nisu samo narativni dijelovi nego su ukorporirani i dokumenti: pisma, proglašeni dogovori, riječi izaslanstava, bilo kao posebna poglavlja, bilo kao dijelovi unutar teksta i veoma često u obliku upravnoga govora. Jezično se i stilski takvi dijelovi doista razlikuju, tako da se može vjerovati u njihovu autentičnost.

Pisac želi dati što jasniji uvid u situaciju – želi da «*veritas*» bude što očitija. Slojevitost, raznolikost, pa čak neka razbarušenost, karakteristike su ovoga teksta. Kako je nastao, najbolje svjedoči odlomak koji se nalazi na početku starijega rukopisa:

⁴ Prijepis u Arhivu HAZU obasiže 17 listova rukopisa (ima 24 lista rukopis). Započinje prije navedenim citatom, a završava: *In omnem igitur terram exivit sonus iustitie ac potentie Venetorum et profusus gaudiis mundus totus exultans ait: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Guerra viguit anno uno mensibus IIIIor diebus X*. Slijedi 35 latinskih heksametara kojima se opisuje mletačka pobjeda (18-19 list), a zatim je u cijelosti navedena isprava od 15. prosinca 1346. kojom se Zadar putem svojih opunomoćenika predaje Veneciji, epitaľ Piera Ciurana i tekst njegova imenovanja zapovjednikom mornarice.

Hic nempe liber de quibusdam valde obscuris fragmentis exscriptus et compilatus fuit cura D. Francisci quondam Domini Hieronymi de Fumatis (Chrysogonis). Nos Iadertini moribus vita ac virtute ingenui nec non laudum patriae curiosissimi. 1532 idibus Februarii.

Temeljni tekst, čiji prijepis ili kompilaciju imamo pred sobom, svakako nastaje malo nakon opsade jer je u njemu toliko detalja koje je mogao samo očevidac znati i uočiti. Točno prati ratna događanja, zabilježen je svaki sukob manjih ili većih razmjera, pripreme, detaljni opisi brodova, ratnih sprava i utvrda. Prikazana je i druga strana života u opsjedanom gradu: nesuglasice među građanima i svakodnevne životne teškoće.

Brojni su citati, čak cijeli ekskursi iz Svetoga pisma, biblijske slike, mnogo je zazivanja, retoričkih pitanja, općih misli, sve je nabi-jeno emocijama.

Imamo, dakle, isti sadržaj opisan različitim autorskim postupcima. Venecijanski je tekst jednostavniji, ujednačeniji i sažetiji, više je izvještaj, možda ga je napisao neki profesionalni notar-kroničar, a Zadrani je želio uklopiti sve što je imao, želio je da se sve zabilježi i zapamti bez selekcije. Osim toga njega nose emocije i bol zbog teške situacije u rodnome gradu.

4. Subjektivnost – objektivnost

Odabrana su dva odlomka za određivanje autorova odnosa prema događajima. Prvi je ratna epizoda: bitka za lanac kojim su Zadrani zatvorili luku i time zaštitili svoje brodovlje. Nakon nekoliko neuspjelih pokušaja, Venecijanci su vještim manevrima i vješto izrađenim spravama uspjeli prekinuti lanac i time olakšali sebi daljnju opsadu grada.

Drugi odlomak opisuje životne probleme – opskrbu vodom, hranom; upravo je glad i nestašica natjerala Zadrane na predaju.

4.1. Bitka za lanac

U venecijanskom tekstu autor najprije navodi imena odgovornih kapetana i zapovjednika koji su dobili zadatak da se prekine lanac. Zadrani (*inimici*) sa svojim su brodovima štitili lanac. Venecijanci su, koliko su mogli, pomagali i s kopna, ali je napokon nekim oruđem, tj. šipkama (zadarski to tekst detaljnije objašnjava) lanac prekinut (*totaliter dirupta*). Nastaje pomutnja među Zadranima, ima ubijenih i ranjenih, ali žele zaštititi svoje brodovlje i radije će ga potopiti nego

prepustiti Venecijancima. Mogućnosti opsjedanja su sada veće i to je bio cilj ove operacije.

Opis uspješne ratne operacije dosta je kratak. Na kraju je zanimljiv detalj o tome kako je vrijedni tvorac metaljki stradao sam od svoje sprave, što je opet karakterističan izvještaj o ljudima, o konkretnim sudionicima uz navođenje imena.

A kako taj poraz opisuju Zadranima?

Odlomak je dulji, mnogo detaljniji i s ekskursima, karakterističnima za cijelo djelo. Autor započinje svoj prikaz unaprijed tražeći uzrok nevolje koja će se Zadranima dogoditi. A to je bratska nesloga:

... illa iniquissima invidia fraternae gratiae, quae ossa desiccet et animam occidit. Sed quanto ipsi Iadertini committunt, tanto altissimus Sator⁵ eos graviori confibulat pondere, ut cognita ultione via gradientur tutissima.

Doista su Zadranima, kako plemstvo tako i pučani, bili podijeljeni u svojim stavovima, da li se prikloniti Veneciji ili kralju.

Kad su Zadranima vidjeli da je neprijateljsko brodovlje krenulo prema luci koja je bila zaštićena lancem, počela se gradom razlijevati truba na poziv u borbu i zvonjava zvona, odabrani vojnici ukrcavaju se na zadarsku galiju (*maranum*) zaustavljaju se sa svoje strane lanca i započinje bitka.

U kiši strijela Venecijanci su najprije opteretili lanac teškim teretom (*grave pondus*), zatim su lanac željeznim lancima vezali (*catenis ferreis annodaverunt*) i napokon ga nekim spravama (*gyraculis*) zahvatili i tako ga prekinuli (*et cum gyraculis dirimuerunt*)⁶.

U velikoj zadarskoj luci nastaje pomutnja i komešanje brodova obiju strana, Zadranima su zatečeni, u jaucima i u mucu kreću se bez reda, Venecijanci pale baklje, čuje se glazba. Trenutak spoznaje situacije na obje strane. Jedni su ohrabreni uspjehom, a drugima se smanjuju šanse *assumunt audaciam – vilescent Iadertinorum probitates*.

Nakon presudnog trenutka dolazi do otriježnjenja i brze odluke kako nastaviti borbu. Venecijanci se okreću protivničkom brodovlju da ga unište, tj. spale. Zadranima pokušavaju neke brodove potopiti i tako ih sačuvati. Taj je detalj zabilježio i venecijanski autor i time završio opis bitke za lanac.

⁵ Sator - riječ koja označuje svevišnjeg stvoritelja. Nalazimo je kod Vergilija, a u ovom kršćanskom značenju upotrijebit će je Prudencije. Ovdje pokazuje autorovo obrazovanje.

⁶ To su zanimljivi tehnički detalji, kojih u venecijanskom tekstu nema. iako se i tamo spominju neke sprave i njihov tvorac: *adhibitis quibusdam instrumentis, factis per magistrum Franciscum a Barchis*.

Međutim, bitka se još nije okončala. Na trenutak se brodovlje venecijansko razdvojilo, dio je krenuo da spali zadarske brodove a dio da spriječi namjerno potapljanje dviju galija. Zadrani se suprotstavljaju, napadaju bakljama i strijelama, Venecijanci su zatečeni i mnogi stradavaju. Premda je lanac bio prekinut, tada Venecijanci nisu uspjeli proširiti bitku i osvojiti Zadar. Potvrđuju to oba teksta.

Treba priznati da obje strane objektivno prikazuju tijek ratne operacije, ne umanjuju i ne negiraju uspjehe suprotne strane. Dapače, Zadrani ističe hrabrost neprijatelja: *omni pavore humanae fragilitatis postposito*. No, Venecijanac završava trenutkom prekida lanca, jer daljnji događaji nisu bili uspješni, a Zadrani detaljno prikazuje bitku koja je završila neriješenim rezultatom.

Zanimljiv je detalj na koji način oba autora imenuju zaraćene strane.

U ovom odlomku venecijanski tekst samo na jednom mjestu spominje Zadrane kao *inimicos*, a vlastita se strana poimence uopće ne imenuje. Inače se u cijelome tekstu spominju *Veneti, gens Veneta, gens Venetorum, ducalis militia, ducalis gens*, a za suprotnu stranu upotrebljava najčešće *Iadratinii*, što je najbliže tal. *Zaratini*, rijetko *Iadrenses*, i dakako apelative: *inimici i adversarii*. Opreka mi – oni ovdje je jasno izražena i logična, *inimici i adversarii* odnosi se samo na Zadrane.

Za zadarskog pak autora oni su međusobno jedni drugima neprijatelji i tako će pored uobičajenih etnika *Iadertini, Iadrenses – Veneti, gens Venetorum*, apelativi *hostes, inimici, adversarii* označavati jedne i druge. npr.:

Sed hostes (sc. Iaderenses) imponunt vires, terribiliter inimicos (sc. Venetos) impellunt multorum faxorum et telorum impressione. Multi ex Venetorum populo cadunt lethaliter implagati et ex contrariis fere nullus spiritus defectum passus est...

Ovakva upotreba apelativa može se možda opravdati težnjom da prikaz bude objektivan ali neprestano nizanje *hostes, inimici, adversarii* pojačava atmosferu napetosti i antagonizma i daleko je od težnje za pisanjem «*sine ira et studio*».

Vrijedno bi bilo spomenuti neke osobitosti Zadranihova stila kao što je prekrasna slika jata strijela koje prekrivaju nebo: *ut aer lucidus atra putabatur infectus nube*.

Također često spominje vatru, baklje; sve su detalji koji u nama izazivaju viziju svjetla ili tame i žarke boje vatre. Tako u trenutku, kad je prekinut lanac, na venecijanskim su brodovima u znak veselja

zapaljane baklje i odzvanjala je glazba: *tinniunt multa genera musicorum instrumentorum*. A na samom početku bitke na zadarskoj je strani: *tubicula equestris clangit per vicos civitatis ac intonat nola per vicos...*

Ovakvi su opisi u venecijanskom tekstu veoma rijetki. Na jednom mjestu opisuje brojnost kraljeve vojske Ovidijevom slikom iz *Metamorfoza* (VII, 120-130).

4.2. Nestašica hrane u gradu

Ratne su se epizode smjenjivale s promjenljivom srećom sve dok građani Zadra nisu bili shrvani nestašicom hrane. Borba se vodila ne samo ubojitim oružjem, nego i drugim sredstvima: Zadranima su sprječavali snabdijevanje vodom, a Venecijanci opskrbljivanje hranom.

Snabdijevanje vodom venecijanske vojske bilo je osigurano dopremanjem vode brodovima s otoka i sa susjedne obale. Voda iz rijeke Brente dolazila je na brodovima i premda se činila nečistom i zamućenom, nakon nekoliko dana razbistrila bi se i poprimila odličan okus.

O izgladnjivanju Zadrana, koji su bili prisiljeni jesti travu koja je rasla po opkopima, jer u gradu više nije bilo ničega a van grada nisu mogli izaći - slikovito piše Venecijanac:

Strinctissima undique obsidione reposita miserabile vulgus acerba fame languescens dubias radices et herbas super foueis terre vellere ut in cibum conuertere non timebat...Postquam enim ipsorum superbiam Venetorum vigor deuicit adeo ut nedum panis sed omne genus animalium etiam esu prohibitum defecisset coacti penitus fuerunt subdere colla iugo.

Prva je rečenica mnogo snažnija – više ništa nije preostalo do korijenja i trave (*dubiae radices et herbae*) za bijedan puk (*miserabile vulgus*), a druga je ratni izvještaj: oholost Zadrana (*superbia ipsorum*) pobijedila je snaga Venecijanaca (*vigor Venetorum*), jer više nisu imali kruha niti bilo kakvoga mesa (*panis et omne genus animalium defecisset*).

U zadarskome tekstu cijelo jedno poglavlje nosi naslov: *Quomodo civitas Iadrae egestatem victus patiebatur*.

Na početku autor ironično kaže: *...iam Bacchi liquore ac aceti stomachus privatur et quod deterius lurem gustus saporata desinit temptare*. Aluzija je to na raskošne objede na stolovima kralja i bana, a upravo je ban glavni krivac jer nije prema naredbi kralja poslao Zadranima pomoć.

Slijedi opis nestašice čije se posljedice najbolje odražavaju na crnom tržištu. Dok je još bilo hrane, cijene su hrane bile nesrazmjerno visoke:

...ingens, cuius non extitit in primordio ipsius urbis aedificatione similis, egestas, nam unica libra nefrendium argenteis tribus venundabatur. Arietum intesticulatorum copia haberi non poterat pro uno, nec pro infinito obolo, taurorum et vitulorum libra quaelibet argenteo bino et semis, caballorum ac mulorum quaterna deca pro unica solvebatur numis ternis deca et sex valebat, monos ovum gallinae aereis duodecim, pullus eius pro argenteis bis tetras fiebat concambium, genitrix pullorum vel capo aureum monos et semis venundabatur et omnium horum grandissimam urbs gerebat penuriam. Annonae modius unus pro duodecim aureis haberi non poterat.

Upotreba grčkih brojeva pokazuje da je trgovina uvijek cvala u Zadru i da su grčki trgovci oduvijek bili dio te razmjene dobara.

Odlomak koji slijedi opisuje svu tragičnost situacije: Zadrani su bili primorani loviti miševe i mačke:

Tanta quidem valida fames in ipsa civitate turguit, quod venatores murium ac praedones cattorum plurimi efficiebantur cives, quos ad victum convertebant. Quia iam species cattorum ibidem minime reperiri poterat, holeraque crudaque bruttorum corpora saturant ventrem.

Ni mačaka više nije bilo pa su se Zadrani hranili travama. Posljedice takve ishrane su strašne ... „ljudi gube ljudsko obličje, ispuštaju krikove... smrt nesmiljeno udara i po pučanima i plemićima“.

Usporedimo li sadržaj obaju tekstova, vidjet ćemo da se ističu isti elementi te strašne nestašice: potpuno pomanjkanje kruha i mesa. Posebno je slikovit opis čupanja divljih trava, što se opet spominje u obje verzije, i pogubno otrovno djelovanje na ljude. I opet je venecijanski tekst kraći i sažetiji a zadarski opširniji i sugestivniji.

Odabrane su ove dvije epizode, jedna iz ratne, a druga iz životne sfere, ali, da su izabrane bilo koje druge situacije, došlo bi se do istih zapažanja i zaključaka. Iste datosti, iste činjenice autor Venecijanac piše sažeto, uglavnom objektivno, ali izbjegava spominjati situacije koje su nepovoljne za njih. Tijek ratnih događanja obje strane opisuju uglavnom objektivno. Neprijatelja na bojnopolju treba poštivati, u venecijanskom se tekstu izričito ukazuje na Vegecijevu misao:

Inimicum ideo suum nemo despiciat. Nam Vegetio de re militari testante libro III°, capitulo VIII°. Et pautiores numero et inferiores viribus superventus et insidias sub bonis ducibus reportaverunt victoriam.

Tako je na bojnopolju, ali kad opisuju općenito neprijatelja, tada su i više nego subjektivni.

U prologu Zadraniin kaže:

...Aequum nomen Venetiae sibi assumpserunt quod omnes venatur, ut absorbeat et nunquam gurgitatum refundens. Nam sermo eius numquam fixus in ore habitat, sed ut vaga per aera fertur avis, geminata perutitur parabola....

5. O nekim jezičnim i stilskim razlikama

U venecijanskom je tekstu mnogo prisutnija rečenična hipotaksa, a u zadarskom je češća parataksa s karakterističkim historijskim prezentima. Upotreba participa, konkretnije participa prezenta u nominativu plurala, čime se zamjenjuje zavisna rečenica, također je karakteristična za zadarski tekst.

Zadraniin osobito voli brojnim konstrukcijama ablativa apsolutnoga slikovito opisivati početak dana i novih događanja. Evo nekoliko primjera: *diluculo applicante* (kod Cicerona i Plauta izraz je «primo diluculo»); *lucescente vero proximo die* (glagol 'lucescere' javlja se kod Vergilija i u kršćanskoj poeziji), *luminante vero XIII die*; *clarescente die* (kod Seneke *clarescit dies*); *mane quidem facto*, *mane crepusculo facto*, *mane facto diluculo*, *mane lucescente*.

Sugestivna slika ljetne žege - *iam vicinia innotescente meta, caudae leonis in ipso sole existente, qui aestus non tantum madescit exteriora sed etiam in extrinseca urere facit* - zorno pokazuje karakteristike Zadraniinova nabujaloga stila.

U Venecijančevu tekstu samo je jedno spominjanje jutra: *ad galli cantum*.

Na kraju zaključimo:

- radi se o dva dragocjena teksta o važnom ratnom sukobu za prevlast na Jadranskom moru između Venecije i Hrvatsko-ugarskog kraljevstva;

- venecijanski je tekst pisan iskusnijom rukom, vjerojatno notara-kroničara čiji je zadatak bio dati izvještaj o tijeku ratnih operacija, o brodovima, opremi i oružju i svim ljudima bilo vojnim licima bilo graditeljima utvrda i tvorcima oružja – poimence. Zadarski je tekst slojevitiji i raznolikiji, osim vojnih i tehničkih detalja mnogo više, očima očevica, opisuje zbivanja u gradu. Pored toga daje cijeli niz vjerodostojnih dokumenata;

- oba teksta uglavnom objektivno opisuju tijekom vojnih operacija, poštuju se uspjesi neprijatelja;
- jezično i stilski venecijanski je tekst jednostavniji, dok je zadarski neujednačeniji i bliži stilu srednjovjekovnih kronika.

SUMMARY

*Olga Perić, THE SIEGE OF ZADAR (1345 – 46) IN TWO LATIN VERSIONS:
THE ZADAR AND THE VENETIAN VERSION*

One chapter in the history of the war, when the Venetians surrounded Zadar and maintained a blockade from land and sea for almost a year and a half before finally capturing it, is recounted in two Latin texts. *Obsidio Iadrensis* is the work of an anonymous citizen of Zadar, which was published for the first time in 1666 by Ivan Lučić (Ioannes Lucius) in his book *De Regno Dalmatiae et Croatiae*. The second text – *Chronica Iadratina* – has remained in manuscript form until today; however, Italian translation was published in 1796 in *Monumenti Veneziani di varia letteratura*.

Structural analysis of both texts, with attention to the narrative style and linguistic characteristics, reveals that the Venetian version of the story is primarily a notary's chronicle of the war operations. The Zadar version is more diverse as, besides military and technical details, it also vividly describes the everyday life and events of the people inside the besieged city and incorporates a number of historical facts. Linguistically and stylistically, *Chronica Iadratina* is simpler text, while *Obsidio Iadrensis* is more complex and closer to medieval chronicles.